

ความหมายและหลักการในการสอนเกมเบ็ดเตล็ด

จิรพันธ์ เจริญชัยภินันท์*

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกายของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะการเคลื่อนไหวร่างกายก็คือ การทำให้อวัยวะต่าง ๆ ก่อให้เกิดการรับรู้ไปสู่การทำงานของระบบประสาทส่วนกลางทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญาได้ ดังที่ สุพิตร สมานิติโต และสมโภช หลักฐาน (2534:1) ได้กล่าวว่า “การพัฒนาทางด้านร่างกายมีผลสืบเนื่องถึงพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม การพัฒนาการในด้านสติปัญญา การเรียนรู้ และจินตนาการด้วย และการพัฒนาการในด้านสติปัญญา ความสามารถทางอารมณ์ สังคม มาจากเงื่อนไขหรือรากฐานจากการพัฒนาการทางด้านร่างกาย” เกม จึงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สนองความต้องการโดยธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ต้องการการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านสรีรศาสตร์ เกมเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่มีความหมาย มีความสนุกสนาน จึงทำให้มีความต้องการมากขึ้น นอกจากนั้นการเล่นเกมนั้นยังช่วยในการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในวัยเด็กเป็นวัยที่ต้องมีการพัฒนาความเจริญเติบโตของกล้ามเนื้อ กระดูก ขนาดของร่างกาย และระบบประสาทต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลไปสู่การพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาของเด็กด้วย

การเคลื่อนไหวในวัยเด็กจะเริ่มพัฒนาจากการนั่ง คลาน ยืน เดิน วิ่ง รวมถึงการกระโดด การหุ่บ การขว้าง และการปา ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นการพัฒนาตามธรรมชาติ การเล่นเกมนั้นจะช่วยพัฒนาการเคลื่อนไหวเหล่านั้นให้มีความหมายเป็นระบบ ช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นการช่วยให้การเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นมีผลต่อการเล่นกีฬา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนั้น ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพจิต ผ่อนคลายความเครียด ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้นเกมจึงได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาในระดับประถม ศึกษาและมัธยมศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

ซึ่ง “เกมเบ็ดเตล็ด” ก็คือ การเล่นที่มีกฎ กติกา ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เล่นไม่จำเป็นต้องมีทักษะขั้นสูงในการเล่น เพียงแต่มีทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นเป็นพื้นฐาน จุดมุ่งหมายก็เพื่อความสนุกสนาน ได้ออกกำลังกาย เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการเคลื่อนไหวทางกาย เป็นการนำไปสู่การเล่นเกมที่ใหญ่ ๆ การเล่นหลายประเภท ได้มีวิวัฒนาการเป็นเกม และเกมต่าง ๆ ได้วิวัฒนาการไปเป็นกีฬาประเภทต่าง ๆ มากมาย จากแนวคิดของซัช ซัย โคมารทัต (2532: 149) ได้กล่าวสรุปว่า การเล่นได้ถูกวิวัฒนาการเป็นเกม เกมถูกวิวัฒนาการเป็นกีฬา ดังนั้น จึงมีคำอยู่ 3 คำ ที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดคือ คำว่า การเล่น เกม และกีฬา เพื่อความเข้าใจให้ชัดเจนจึงขออธิบายพื้นฐานของคำว่า การเล่น เกม และกีฬา ดังต่อไปนี้

*

อาจารย์ประจำภาควิชาพลศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. การเล่น (Play) คือ กิจกรรมที่กระทำด้วยความสมัครใจ มีลักษณะเป็นอิสระเฉพาะตัว เป็นไปตามธรรมชาติและสัญชาตญาณ ไม่มีกติกาใดบังคับ ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. เกม (Games) คือ กิจกรรมการเล่นที่มีรูปแบบโดยไม่ต้องใช้ทักษะสูง กติกาไม่ยุ่งยากซับซ้อนเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ออกกำลังกาย
3. กีฬา (Sport) คือ เกมที่เป็นระบบระเบียบมากขึ้นผู้เล่นใช้ทักษะการเล่นสูงซึ่งกติกายุ่งยากสลับซับซ้อนและเคร่งครัด อาจหมายถึง การแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น กีฬาโอลิมปิก (The Olympic Games) เอเชียนเกมส์ (Asian Games) ฯลฯ

ประเภทของเกม

เกมเป็นการเล่นง่าย ๆ ที่มีกฎ กติกาต่าง ๆ ไม่สลับซับซ้อน ซึ่งแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. เกมการเล่นเป็นนิยายและการเลียนแบบ (Story Play and Mimeties) เป็นการเล่นที่ผู้เล่นแสดงท่าทางตามที่ได้เล่าเรื่องที่เป็นนิทานหรือนิยายหรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง ผู้เล่นก็ทำท่าทางประกอบ การเล่าเรื่องนั้น ๆ อาจจะเป็นการเลียนแบบสัตว์ สิ่งของ เช่น รถยนต์ เครื่องบิน ต้นไม้ หรืออื่น ๆ
2. เกมเบ็ดเตล็ด (Low Organization Games) เป็นเล่นเกมเบ็ดเตล็ดเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เล่นมีทักษะการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ
3. เกมที่สร้างเสริมสมรรถภาพของตนเอง (Self Testing Activities) เป็นการเล่น เกม การเล่นเกมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาความแข็งแรงและอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การต่อตัว การทรงตัว การห้อยโหน การดัน การปีนป่าย การม้วนตัว การขว้าง เป็นต้น
4. การเคลื่อนไหวและการเล่นประกอบเพลงหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ (Motion Song and Singing Games or Rhythmic Activities) เป็นเกมการเล่นที่มีการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะของเพลงและจังหวะอื่น ๆ เช่น การตบมือ การเคาะสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะเสียงฉิ่ง เสียงฉาบ เป็นต้น
5. เกมการเล่นพื้นบ้าน (Natives Play Games) เป็นเกมการเล่นที่นิยมกันในท้องถิ่นที่สืบต่อกันมาช้านานเล่นกันในเวลารว่างในเทศกาลต่าง ๆ
6. เกมนำ (Lead - up Games) เป็นเกมการเล่นที่นำไปสู่การเล่นกีฬาใหญ่ ๆ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล กรีฑา เป็นต้น ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่ใช้ทักษะของกีฬาใหญ่ แต่ดัดแปลงให้มีกฎ กติกาน้อยลง และตัดทักษะบางอย่างออกเพื่อสะดวกและเล่นง่ายยิ่งขึ้น เหมาะสมกับขนาด เพศ และวัยของผู้เล่น นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้คนที่ไม่สามารถเล่นกีฬาใหญ่ได้ให้เล่นเกมนำไปก่อน

ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นเป็นประเภทของเกม ซึ่งในแต่ละประเภทมีรายละเอียดวิธีการเล่นจุดมุ่งหมายของการเล่นที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะของแต่ละเกมนั้น ๆ สำหรับจุดมุ่งหมายของเกมโดยทั่ว ๆ ไปจะมีดังต่อไปนี้

- 6.1 เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้ออกกำลังกาย
- 6.2 เพื่อให้สนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานต่าง ๆ
- 6.3 เพื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพ
- 6.4 เพื่อส่งเสริมพัฒนาความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

6.5 เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรม ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬาและความมีระเบียบวินัย

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของเกม รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการจัดระบบการศึกษา การเลือกประเภทของเกมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ เกมเบ็ดเตล็ดหรือเกม มูลฐานที่ควรจะนำมาใช้ เพราะเป็นที่มีการเล่นหลายชนิดด้วยกันเป็นการเล่นที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนตั้งแต่ระดับก่อนชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาจึงควรได้บรรจุเอาไว้ในหลักสูตรด้วย ทั้งนี้ เพราะว่าเกมเบ็ดเตล็ดเป็นการเล่นที่ทำให้ผู้เล่นเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินและได้ออกกำลังกาย เป็นการสร้างพื้นฐานทางร่างกายให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงพร้อมที่จะเล่นกีฬาในระดับสูงขึ้นไปตามระดับอายุ นอกจากนั้นยังเป็นการจัดประสบการณ์ในการเล่นเป็นหมู่คณะได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้ครูผู้สอนหรือผู้นำการเล่นเกมได้เข้าใจเลือกสรรเกมการเล่นให้เด็กแล้ว การเล่นเกมจะนำไปสู่การสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กให้เกิดการเรียนรู้และลักษณะนิสัยที่ดี ครูหรือผู้นำเกมจึงมีบทบาทสำคัญในการนำการเล่นเกมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับลักษณะของเกมเบ็ดเตล็ดแต่ละชนิด คือ

1. เกมการเล่นเป็นนิยายและการเลียนแบบ (Mimetic Games) เป็นเกมการเล่นที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก และนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยครูผู้สอนเป็นผู้เล่าเรื่องให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กแสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความสุขสนุกสนานได้ออกกำลังกายไปด้วย ครูควรได้เล่าเรื่องที่มีการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา หรือส่วนที่เป็นกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ส่วนการเลียนแบบนั้นอาจจะเป็นการเลียนแบบวัตถุสิ่งของ หรือสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวได้ ซึ่งนอกจากส่งเสริมให้เคลื่อนไหวได้ออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงเจริญเติบโตแล้วยังส่งเสริมให้เด็กจินตนาการ เช่น การเลียนแบบรถไฟ เครื่องบิน เปิดเดิน กระต่าย กระโดด นกบิน เป็นต้น

2. เกมการเล่นที่มีจุดหมายหรือชิงที่หมาย (Goal Games) หรือเป็นเกมการเล่นที่มีกฎกติกาและระเบียบการเล่นโดยผู้เล่นทุกคนมีจุดหมายในการปฏิบัติ คือเป็นผู้ชนะเลิศในการเล่น โดยสามารถปฏิบัติได้รวดเร็วถูกต้อง เป็นเกมการเล่นที่ฝึกความสัมพันธ์ระหว่างประสาทกับกล้ามเนื้อ ฝึกให้ใช้ความคิด ไหวพริบ การตัดสินใจอย่างฉับพลัน การฝึกเป็นผู้นำ เกมการเล่นนี้ทำให้เกิดความสุขสนุกสนานได้ออกกำลังกาย ผ่อนคลายความเครียด

3. เกมการเล่นหนีไล่จับหรือตะเต (Tag Games or Hunting Games) เป็นเกมการเล่นที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิ่งหนี โดยให้อีกฝ่ายหนึ่งวิ่งไล่จับหรือตะเตเพื่อให้เกิดความสุขสนุกสนานได้ออกกำลังกาย ฝึกความคล่องแคล่วว่องไว เสริมสร้างความอดทนของกล้ามเนื้อ และระบบหายใจ

4. การเล่นเกมแข่งขันเป็นรายบุคคล (Individual Contests) เป็นเกมการเล่นที่ผู้เล่นจะต้องแข่งขันกันด้วยการต่อสู้โดยการออกแรง แต่เป็นการต่อสู้ที่ไม่จริงจัง เป็นการชะนกันโดยอาศัยไหวพริบ ความเร็ว การออกแรง เอาชนะกันในเวลาอันสั้น เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ ผลแพ้ชนะทำให้พอใจกันทั้งสองฝ่าย การแข่งขันอาจแบ่งเป็นสองคนหรือหลายคนก็ได้ เช่น การแข่งขันวิ่งวิบาก วิ่งกระสอบ เป็นต้น

5. เกมการเล่นแบบผลัด (Relays Games) เป็นเกมการเล่นที่มีการแข่งขันกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยผลัดกันทำการแข่งขันยึดหลักการทำสำเร็จก่อนหรือถือเอาจำนวนคะแนนที่ได้ตามที่กำหนดไว้การแข่งขันจะเริ่มต้นด้วยการมีเส้นเริ่มและเส้นชัยโดยแต่ละพวกจะไม่ยุ่งเกี่ยวกัน ผลัดกันทำตั้งแต่คนแรกไปกระทั่งคนสุดท้ายตัดสินด้วยความเร็ว ฝ่ายใดทำเสร็จก่อนถูกต้องตามกติกาเป็นฝ่ายชนะ เช่น วิ่งเปี้ยว เป็นต้น

กิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพถ่ายทอดความรู้ได้อย่างดีสามารถประเมินผลการเรียนและปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม...” ดังนั้น ในการสอน “เกมเบ็ดเตล็ด” ให้บรรลุตามความมุ่งหมาย ครูจะต้องเข้าใจการคิดของเด็ก ต้องใช้กระบวนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยความหมายมากกว่าการเรียนรู้แบบท่องจำและจะต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing) รู้จักประยุกต์ทฤษฎีมาเป็นการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เด็กสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้จากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในสอนเกมเบ็ดเตล็ดคือ พัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ ในที่นี้จะนำเสนอเด็กในวัยอายุระหว่าง 1-18 ปี ซึ่งเป็นลักษณะเอกลักษณ์จะพิจารณาตามระดับอายุและพัฒนาการของร่างกาย เพราะถ้าหากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกมเบ็ดเตล็ดไม่ถูกต้องตามวัย กิจกรรมแทนที่จะส่งเสริมความเจริญเติบโตกลับจะเป็นการสกัดกั้นความเจริญเติบโตของเด็กได้ ดังนั้น จึงขอเสนอลักษณะพิเศษเฉพาะวัย เพื่อจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

1. วัยอายุระหว่าง 1-6 ปี มีลักษณะพิเศษ คือ

▶ เจริญเติบโตทั้งระบบกล้ามเนื้อ ระบบประสาท และโครงกระดูก แต่กล้ามเนื้อมัดเล็กเจริญเติบโตช้ากว่า

▶ กล้ามเนื้อใหญ่ โดยเฉพาะส่วนแขน ขา ลำตัว มีการเจริญเติบโต

▶ กระดูกเด็กอายุวัย 4-5 ปี เจริญเติบโตช้ากว่าเด็กวัย 1-2ปี กระดูกมีธาตุแคลเซียมน้อย จึงทำให้เหนียวไม่หักง่าย

▶ มีความสนใจกิจกรรมในเวลาสั้น ๆ

▶ ชอบเลียนแบบ ทำตามใจตนเอง และชอบรวมเป็นหมู่

▶ มีพลังเหลือ ต้องร่วมกิจกรรมที่ต้องใช้กำลัง

กิจกรรมที่ควรจัดสอน

▶ กิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา เช่น วิ่ง กระโดด ขว้างปา และปีนป่าย

▶ กิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ๆ และกล้ามเนื้อมัดเล็ก ๆ

▶ กิจกรรมที่ได้แสดงออกอย่างเสรี ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ควรมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมบ่อย ๆ

▶ กิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 4-7 คน

2. วัยอายุระหว่าง 7-12 ปี

▶ กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแข็งแรงมากขึ้นเด็กชายจะมีความแข็งแรงมากกว่าเด็กหญิง แต่ความอ่อนตัวเด็กหญิงดีกว่าเด็กชาย

▶ กล้ามเนื้อหัวใจและปอดจะเจริญและแข็งแรงมากขึ้น

▶ ต้องการกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวและต้องการพักผ่อน

▶ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทรวดทรงและมีการทรงตัวที่ดี

▶ สนใจกิจกรรมที่เล่นเป็นหมู่ ชอบแสดงตัวเป็นและระยะเวลาความสนใจในกิจกรรมยาวขึ้น

▶ ชอบกิจกรรมกลางแจ้ง ตื่นเต้น โลกโนเอน และผจญภัย

▶ เด็กหญิงจะเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กชาย

▶ การประสานงานกันระหว่างกล้ามเนื้อกับประสาทดีขึ้น

- ▶ ชอบกีฬาเป็นหมู่หรือเป็นกลุ่มที่เป็นเพศเดียวกัน

3.วัยอายุระหว่าง 13-18 ปี มีลักษณะพิเศษ คือ

▶ เด็กหญิงมีความเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กชาย รวมทั้งเรื่องเพศ ความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อประสาทที่ซับซ้อนมาก และมีความสนใจในเรื่องทรวดทรง

- ▶ มีความสนใจเพศตรงข้าม
- ▶ มีเหตุผลมันใจตนเอง ความจำ และการตัดสินใจดีขึ้น
- ▶ มีการปรับตัวเข้ากับเพื่อน เห็นความสำคัญของหมู่คณะ
- ▶ ชอบเล่นกีฬา สนใจกิจกรรมทางสังคม ความสนใจยาวขึ้น

กิจกรรมที่ควรจัดสอน

- ▶ กิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ▶ กิจกรรมการทดสอบสมรรถภาพตนเองและกิจกรรมเข้าจังหวะ
- ▶ กิจกรรมที่ตื่นเต้น โลดโผนผจญภัย และมีการแข่งขัน

การเลือกกิจกรรมเกมเบ็ดเตล็ด

การจัดกิจกรรมเพื่อสอนเกมเบ็ดเตล็ดนั้น ครูควรคำนึงถึงเกมเบ็ดเตล็ดที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- เกมการเล่นต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเล่น เช่น ถ้าต้องการให้ผู้เรียนมีองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกายในด้านความว่องไว ก็ควรเลือกเกมการเล่นชนิดหนีไล่จับ วิ่งเปี้ยว เป็นต้น
- เกมการเล่นควรให้เหมาะสมกับเพศ วัย หรือเป็นเกมการเล่นที่ชายและหญิงเล่นด้วยกันได้ หรือสามารถให้ทุกคนได้เล่นร่วมกันมากที่สุด โดยจะต้องคำนึงถึงจำนวนผู้เล่น เช่น ถ้าผู้เล่นมีจำนวนมากควรเลือกเกมชนิดการแข่งขันเป็นหมู่ ไม่ควรเลือกเกมการเล่นชนิดเป็นรายบุคคล เป็นต้น เพราะจะทำให้หรือคอยเกิดความเบื่อหน่ายได้
- เกมการเล่นจะต้องมีความเหมาะสมกับเวลา ไม่ควรซ้ำซากใช้เวลานาน หากเกมการเล่นที่ต้องใช้เวลาสั้น ๆ ครูผู้สอนจะต้องจัดเตรียมเกมไว้ให้มากขึ้น
- เกมการเล่นควรเป็นเกมที่มีการแข่งขัน เพื่อให้เกิดความสนุกสนานร่าเริง ได้ออกกำลังกาย และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแพ้ชนะแสดงออกถึงความมีน้ำใจนักกีฬา
- เกมการเล่นจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการเล่น การจัดอุปกรณ์ประกอบการเล่นจะต้องตรวจสอบทั้งก่อนและหลังเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย รวมทั้งสถานที่ที่ใช้ในการเล่นจะต้องปลอดภัยด้วย

ขั้นตอนการสอนเกมเบ็ดเตล็ด

ลำดับขั้นตอนการสอนเบ็ดเตล็ด เป็นวิธีการดำเนินการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการสอน เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ครูผู้สอนได้ตั้งจุดหมายในการสอนแต่ละครั้งไว้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นเตรียมหรือชั้นอบอุ่นร่างกาย

เป็นชั้นตอนที่ควรจะต้องเตรียมความพร้อมของเด็กในด้านร่างกายและจิตใจ ครูผู้สอนจะต้องเริ่มต้นตรวจสอบตั้งแต่เครื่องแต่งกายว่าเหมาะสมกับกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวได้สะดวกไม่เป็นอันตราย รวมถึงการเจ็บไข้ได้ป่วย สำหรับการอบอุ่นร่างกายเป็นการเตรียมกล้ามเนื้อซึ่งมีความสำคัญมาก ดังนั้น การอบอุ่นร่างกายมีหลักสำคัญ ดังนี้

- ให้กล้ามเนื้อทุกส่วนในร่างกายได้ตื่นตัว โดยเฉพาะกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ
- การอบอุ่นร่างกายควรทำติดต่อกันไปจากเบาไปหนักไม่จำเป็นต้องทำตามจังหวะ
- ท่าต่าง ๆ ที่นำมาอบอุ่นร่างกาย ควรเป็นท่าที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่สอนและต้องประหยัดเวลา

2. ชั้นอธิบายและสาธิต

ครูผู้สอนจะต้องอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นท่าทางต่าง ๆ อย่างรวบรัดถูกต้องและใช้เวลาให้น้อยที่สุด เพราะหลังจากเด็กได้อบอุ่นร่างกายเสร็จแล้วพร้อมที่จะเล่นหรือปฏิบัติทันที หากครูผู้สอนใช้เวลาในการอธิบายสาธิตยาวนานเกินไป เด็กจะเปลี่ยนความสนใจเป็นอย่างอื่น

3. ชั้นฝึกหัด (ชั้นฝึกปฏิบัติ)

ชั้นนี้เป็นชั้นที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจสำคัญของการเรียน เพราะชั้นนี้เป็นชั้นที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ความชำนาญด้านทักษะ เจตคติ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น ชั้นนี้จะเป็นชั้นที่ครูผู้สอนใช้ระยะเวลาในการสอนที่ยาวนานกว่าชั้นตอนอื่น ๆ

4. ชั้นนำไปใช้

เป็นชั้นที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงสิ่งที่ได้สอนไปว่าเด็กได้เกิดการเรียนรู้ในชั้นปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ว่าจะไม่เป็นด้านทักษะ ประสบการณ์ ไหวพริบ ความเฉลียวฉลาด เด็กได้ทำออกมาใช้ในชั้นนี้ได้หรือไม่ โดยครูจะทดสอบโดยการจัดให้มีการแข่งขันในรูปแบบ ซึ่งในการสอนเกมเบ็ดเตล็ดในชั้นนี้อาจจะนำไปสอนรวมกันกับชั้นปฏิบัติก็ได้ การสอนในชั้นนี้เป็นการฝึกให้เป็นผู้ดูและผู้เล่นที่ดี ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5. ชั้นสรุปและประเมินผล

ชั้นนี้เป็นชั้นที่สำคัญมากในการสอนเกมเบ็ดเตล็ด เพราะครูจะต้องสรุปผลเกี่ยวกับบทเรียน และผลทางสุขนิสัยแล้วประเมินผลว่าเป็นอย่างไร มีข้อดีข้อเสีย มีข้อบกพร่องอะไรที่จะต้องแก้ไข ตลอดจนนัดแนะมอบหมายงานอย่างอื่นในการเรียนครั้งต่อไป

การสอนเกมเบ็ดเตล็ดที่น่าเสนอนี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะการสอนของครูจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากจะได้นำองค์ประกอบที่มีอิทธิพลอื่น ๆ มาบูรณาการในการสอน เช่น ประสบการณ์ของครู สถานที่ สภาพแวดล้อม ต่าง ๆ แต่หลักการที่ครูจะต้องคำนึงถึงในการสอนก็คือ กิจกรรมการสอนจะต้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก รูปแบบใดในการฝึก และลำดับขั้นตอนในการสอน “การเรียนรู้อะไรของเด็กไม่จำเป็นที่ครูจะต้องสอนให้ครบทุกขั้นตอน แต่ครูจะต้องรู้ลำดับขั้นตอนในการสอนครบทุกขั้นตอน”

